

**MINISTERIEEL BESLUIT HOUDENDE
VASTSTELLING VAN EEN ONTWERP VAN LIJST VAN VOOR BESCHERMING
VATBARE MONUMENTEN, STADS- EN DORPSGEZICHTEN**

**DE VLAAMSE MINISTER VAN BINNENLANDSE AANGELEGENHEDEN,
CULTUUR, JEUGD EN AMBTENARENZAKEN,**

Gelet op de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, gewijzigd bij bijzondere wet van 8 augustus 1988, inzonderheid artikel 6, § 1, I, 7 ;

Gelet op het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001 en 21 november 2003;

Gelet op het besluit van de Vlaamse regering van 10 juni 2003 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse regering, gewijzigd bij de besluiten van de Vlaamse regering van 29 augustus 2003, 24 oktober 2003 en 18 februari 2004;

BESLUIT :

Artikel 1. Het ontwerp van lijst van de volgende voor bescherming vatbare monumenten, stads- en dorpsgezichten, wordt vastgesteld overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten, stads- en dorpsgezichten, gewijzigd bij de decreten van 18 december 1992, 22 februari 1995, 22 december 1995, 8 december 1998, 18 mei 1999, 7 december 2001 en 21 november 2003:

Wegens de historische en sociaal-culturele waarde:

- als dorpsgezicht:

landelijke buffer tussen kasteel en dorp, gelegen te

Heers (Bovelingen), Altenastraat(M.B.) ; Biessemstraat(M.B.) ; Gelindenstraat(M.B.) ;

Kloosterstraat(M.B.) ;

bekend ten kadaster:

Heers, 11e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 405C, 405E, 405F, 406C, 406D, 406E, 406F, 409A, 409B, 410A, 410B;

Heers, 11e afdeling, sectie C, perceelnummer(s) 120S3, 120V2, 120V3, 120W3, 120X3, 120Y3, 120Z2, 132B, 134B, 87A, 88B, 88C, 90B, 90C, 91B, 91D, 91E, 92B, 95H, 97A3, 97C3, 97D3, 97P2, 97T2;

Heers, 12e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 123G.

Wegens de historische, sociaal-culturele en volkskundige waarde:

- als dorpsgezicht:

klooster en school van de Soeurs de Marie, gekoppeld aan de Sint-Martinuskapel, gelegen te Heers (Mechelen-Bovelingen), Kloosterstraat(M.B.) ;

bekend ten kadaster:

Heers, 11e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 536T, 536V.

Wegens de historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

aanhorigheden, park en dreef van het verdwenen kasteel Altena, gelegen te Heers (Mechelen-Bovelingen), Altenastraat(M.B.) 39, 41, 43;

bekend ten kadaster:

Heers, 11e afdeling, sectie C, perceelnummer(s) 120B3, 120D3, 61, 62A, 62B, 63, 64, 65A, 66A, 66B, 66E, 67, 68, 69F, 69H, 69M, 69N, 70A, 70B, 71C, 71D, 71E, 73B, 75B, 75D, 75E, 76E, 77E, 77K, 82C, 83A, 84A, 85C, 85D, 89D, 89E;

Heers, 12e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 123H, 123K, 124B, 124C, 125B, 125C, 125D, 125E, 125F, 125G, 127E, 127F, 127G, 127H, 127K, 127L, 127M, 127N.

Wegens de historische, sociaal-culturele en volkskundige waarde:

- als monument:

parochiekerk Sint-Anna en omgeving, gelegen te Heers (Mechelen-Bovelingen), Bovelingenstraat(M.B.) ;

bekend ten kadaster:

Heers, 11e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 373F.

Wegens de historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

voormalige pastorie en tuin, gelegen te Heers (Bovelingen), Bovelingenstraat(M.B.) 165; Schoolstraat(M.B.) ;

bekend ten kadaster:

Heers, 11e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 367C, 367D, 368C, 370C.

Wegens de historische, sociaal-culturele en volkskundige waarde:

- als monument:

oude kerksite met kerkhof en grafsteen van Jean Baptist de Borchgraeve d'Altena, gelegen te Heers (Bovelingen), Bovelingenstraat(M.B.) ; Schoolstraat(M.B.) ;

bekend ten kadaster:

Heers, 11e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 285K, 289F, 289G, 294B, 294C, 295B.

Wegens de historische en sociaal-culturele waarde:

- als monument:

boerenburgerhuis met achtererf, gelegen te Heers (Mechelen-Bovelingen), Bovelingenstraat(M.B.) 202;

bekend ten kadaster:

Heers, 11e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 466L.

Wegens de historische, sociaal-culturele en volkskundige waarde:

- als monument:

semi-gesloten hoeve en omgeving, gelegen te Heers (Bovelingen), Biesselstraat(M.B.) ; Gelindenstraat(M.B.) 148; Kloosterstraat(M.B.) ;

bekend ten kadaster:

Heers, 11e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 477E.

Wegens de historische, sociaal-culturele en volkskundige waarde:

- als monument:

Sint-Martinuskapel met aansluitende grafcrypte van de familie de Borchgrave d'Altena, gelegen te

Heers (Bovelingen), Kloosterstraat(M.B.) ;

bekend ten kadaster:

Heers, 11e afdeling, sectie B, perceelnummer(s) 536K, 536W.

Wegens de historische, sociaal-culturele en volkskundige waarde:

- als monument:

gesloten hoeve en onmiddellijke omgeving, gelegen te

Heers (Bovelingen), Gelindenstraat(M.B.) 75;

bekend ten kadaster:

Heers, 11e afdeling, sectie A, perceelnummer(s) 430E.

Art. 2. Het algemeen belang dat de bescherming verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

Historische en sociaal-culturele waarde van het kasteelgoed:

Het kasteelgoed Bovelingen is de oude kern van de heerlijkheid Bovelingen, die in de 17de eeuw, onder Michel de Borchgrave, versmolt met Pepingen, Mechelen en Rukkelingen. Doorheen de 17de, 18de en 19de eeuw breidde het kasteel gestaag uit en evolueerde van een typische opperhof-neerhof-combinatie van een kasteel *entre cour et jardin*, waarbij het adellijke verblijf het brandpunt vormde van een domein, waarvan de hiërarchische structuur zich zelfs tot het nabije dorp uitstrekte. Deze structuur was erop toegespitst het belang van dit brandpunt te benadrukken en tegelijkertijd minimaal aan de buitenwereld te tonen.

In Bovelingen bleef de domeinstructuur duidelijk bewaard: een drevensstelsel leidt vanuit het dorp naar het architecturale scherm, gevormd door kasteelhoeve, dienstgebouwen en aansluitende, ommuurde moestuinen, dat de kern van het domein van de buitenwereld afschermt. De kern is enkel zichtbaar doorheen een monumentaal inkomhekken, dat de toegangsweg naar het kasteel afsluit.

Historische, in casu architectuurhistorische waarde van het kasteelgoed:

Het kasteelgoed Bovelingen draagt de sporen van een eeuwenlange evolutie: het kasteel werd grondig verbouwd in de 17de eeuw, in de late 18de eeuw en in de late 19de eeuw. Door het verdwijnen van het eigenlijke kasteel is de kasteelhoeve het oudst bewaarde element, die een 17de eeuwse kern omvat (elementen van de toenmalige, westelijke kasteelvleugel moeten zijn gerecupereerd in de linker- en achtervleugel van de hoeve, die hier nog een eigenaardige, torenachtige uitbouw behield), zijn huidige omvang in de late 18de eeuw verkreeg en in de late 19de eeuw werd gemonumentaliseerd.

Het kasteelpark, dat in zijn huidige structuur voor het eerst verschijnt op het voorprimitief kadasterplan van 1810, behield de toenmalige basisindeling, met moestuinen ten noorden en een lustuin en bos ten zuiden, het parkreliëf (twee centrale vijvers en opgehoogde flanken), één van vijf follies in de zuidwestelijke zone, een classicistisch tempeltje in de zuidoostelijke hoek, een ijskelder aan de oostelijke flank, een manège in noordoostelijke hoek. Enkele oude en mooie maar ongezonde parkbomen zijn nog aanwezig, samen met de stobben van gesneuveld exemplaren, sommige met respectabele doorsnede.

Laat-19de-eeuws (1879-1883) zijn de monumentale dienstgebouwen, het muur- en hekwerk en de serre in de moestuin. Daarbij werd de hoeve gemonumentaliseerd, zodat een uniform, sober eclectisch getint geheel werd bekomen.

Historische en sociaal-culturele waarde van de Sint-Martinuskapel:

De Sint-Martinuskapel werd onder impuls van kasteelheer de Borchgrave d'Altena opgericht in 1872. Het neogotische gebouwtje staat in eng verband met het kasteeldomein, is er overigens op gefixeerd, en fungeert als heiligdom bij de crypte van de kasteelheren. Het oudste hier begraven familielid, Marie Wilhelmine de Renesse, overleed in 1812. Kapel en crypte zijn representatieve getuigen van de dorpsgeschiedenis en illustreren het typisch 19de-eeuwse gebruik van kasteelheren om via allerhande vaak traditionele monumentjes in en om de dorpskom hun aanwezigheid in het dorp en de continuïteit van hun machtspositie te benadrukken.

Historische, volkskundige en sociaal-culturele waarde van klooster en school van de *Soeurs de Marie*:

Klooster en school werden opgericht in 1873 en uitgebreid in 1923. Het in essentie neoklassieke complex is een uitbreiding van de site rond de Sint-Martinuskapel, en heeft er als dusdanig historische, functionele en niet in het minst visuele verbanden mee. Het geheel is als tegenhanger van de officiële dorpschool daarenboven een sprekende getuige van een typische laat-19de-eeuwse dorpsgeschiedenis.

Historische, volkskundige en sociaal-culturele waarde van de Sint-Annakerk:

De Sint-Annakerk is een imposante neogotische constructie uit 1910, waarvan de realisatie kadert in een voor de tijd typische monumentalisering van de bestaande kerksite, die stapsgewijze werd ontmanteld en uitgebreid. De nieuwe kerk staat daarbij niet op de plaats van de oude, maar werd ertegenover opgetrokken; in de nieuwbouw werd wel ouder kerkmeubilair gerecupereerd.

De kerk flankeert één van de drie zijden van een driehoekig plein, waarop aan de andere tweede zijden kerkhof en pastorie uitgeven. Het geheel van plein en bebouwing, dat ongeveer gelijktijdig werd gerealiseerd en letterlijk en figuurlijk de kern van het dorp vormt, heeft een uitgesproken beeldbepalende waarde, die niet alleen schuilt in de kwaliteiten van de individuele componenten, maar meer nog in hun functionele en visuele samenhang.

Historische, volkskundige en sociaal-culturele waarde van de pastorie:

De huidige pastorie is een elegante neoklassieke nieuwbouw uit 1859, waarvan de oprichting de eerste stap betekende in de geleidelijke ontmanteling, uitbreiding en monumentalisering van de bestaande kerksite. De nieuwe pastorie staat niet op de plaats van de oude, maar werd ertegenover opgetrokken.

Het gebouw is in vergelijking met contemporaine pastorieën rijk afgewerkt met kalkstenen lijstwerk en sculptuur, een middenrisaliet met fronton, hoekpilasters en muuropeningen in verschillende vormen. Aansluitend bij het hoofvolume bleven nog dienstgebouwen bewaard, wat op zich vrij uitzonderlijk is, maar in deze gebouwen werd bovendien 18de-eeuws materiaal hergebruikt, mogelijk afkomstig uit de oorspronkelijke pastorie. Voor de gebouwen strekt zich een mooie voortuin uit, waarin een breviertuintje is afgebakend. Enkele van de bomen dateren nog uit de bouwperiode. De afbakening van de voortuin, met een mooi smeedijzeren hek, afgewisseld met bak- en natuurstenen pijlers, kadert in de uniforme afwerking van het nieuw gerealiseerde, driehoekige kerkplein.

De pastorie flankeert één van de drie zijden van een driehoekig plein, waarop aan de andere tweede zijden kerk en kerkhof uitgeven. Het geheel van plein en bebouwing, dat ongeveer gelijktijdig werd gerealiseerd en letterlijk en figuurlijk de kern van het dorp vormt, heeft een uitgesproken beeldbepalende waarde, die niet alleen schuilt in de kwaliteiten van de individuele componenten, maar meer nog in hun functionele en visuele samenhang.

Historische, volkskundige en sociaal-culturele waarde van de oude kerksite:

De oorspronkelijke kerksite van Bovelingen omvatte een kerk, met daarrond het ommuurde kerkhof, en links daarvan een imposante pastorie. De pastorie verdween al in de 19de eeuw en het bouwperceel werd nooit opnieuw bebouwd, de kerk verdween begin 20ste-eeuw, en het bouwperceel werd bij de kerkhoffunctie betrokken.

Van de verdwenen structuren bleef, afgezien van eventuele archeologische restanten, slechts een oude grafsteen bewaard in de tuin van de voormalige onderwijzerswoning, grenzend aan het na de afbraak van de pastorie vrijgekomen terrein. De steen, van Jean Baptist de Borchgrave d'Altena (†1684) en Catharina de Woelmont (†1717), draagt een alliantiewapen en acht kwartieren.

Op het huidige kerkhof is meer bepaald het grafmonument van graaf Joseph de Borchgrave d'Altena vermeldenswaardig, telg van de kasteelheren en belangrijk 20ste-eeuws kunst- en architectuurhistoricus.

Het kerkhof flankiert één van de drie zijden van een driehoekig plein, waarop aan de andere tweede zijden de nieuwe kerk en pastorie uitgeben. Het geheel van plein en bebouwing, dat ongeveer gelijktijdig werd gerealiseerd en letterlijk en figuurlijk de kern van het dorp vormt, heeft een uitgesproken beeldbepalende waarde, die niet alleen schuilt in de kwaliteiten van de individuele componenten, maar meer nog in hun functionele en visuele samenhang. Ter benadrukking hiervan kreeg het kerkhof dezelfde afbakening als de pastorietain.

Historische, volkskundige en sociaal-culturele waarde van Gelindenstraat 148:

Het complex is laat-19de-eeuws (op de deurklopper van de poort 1895 gedateerd), strategisch ingeplant aan de rand van het dorp, in de franje van de oude kasteeldomein, op het kruispunt Kloosterstraat-Gelindenstraat, aan de oever van de verdwenen Kasteelbeek. Eigenlijk betreft het een bijzondere kruising tussen burgerlijke en agrarische architectuur, met een op de buitenwereld gefixeerd woonhuis aan de Kloosterstraat, en een daarachter verborgen erf met dienstgebouwen aan de Gelinden- en Biessemstraat. Het woonhuis is licht eclectisch afgewerkt, heeft een monumentale façade aan straatzijde, alsook een voortuin. De dienstgebouwen waren oorspronkelijk in vakwerk opgetrokken, waarvan nog enkele muurfragmenten getuigen. Hierbij werden wel de oude volumewerking en dakstructuren gerespecteerd, wat samen met details als oorspronkelijk poort- en hekwerk bijdraagt tot een sterk oorspronkelijke uitstraling. Het complex is een beeldbepalende getuige van de laat-19de-eeuwse ontwikkelingsfase van het dorp, toen dit wellicht onder invloed van het kasteeldomein een monumentaler karakter kreeg.

Historische, volkskundige en sociaal-culturele waarde van Bovelingenstraat 202:

Het huis is vermoedelijk een oudere constructie die in de tweede helft van de 19de eeuw werd uitgebreid en gemonumentaliseerd. Het heeft een bijzonder monumentale straatgevel, die niet alleen een oorspronkelijke sierpleisterlaag behield, maar ook het oude schrijnwerk, waartoe ook oude rolluikkasten dienen te worden gerekend. Bij het huis sluit een pittoresk gekasseid achtererf aan, aan straatzijde én aan de kant van de achterliggende boomgaard door ijzeren hekwerk afgesloten. Op het erf geeft een eenvoudig wit gekalkt stalletje uit. In één van de op het erf uitgevende gevels is een oculus uitgespaard, waarin een kapelletje is geplaatst. Het geheel straalt een sterke oorspronkelijkheid uit en is van een uitgesproken beeldbepalende waarde.

Historische, volkskundige en sociaal-culturele waarde van Gelindenstraat 75:

De hoeve is een oude stichting, strategisch ingeplant aan de rand van het dorp, aan een vroegere kruising van de Gelindenstraat en de Kasteelbeek. Het gebouw wordt al weergegeven op de Ferrariskaart, toen nog zonder de huidige linkervleugel (woonhuis). In de *Atlas der Buurtwegen* was deze al toegevoegd, waarmee de hoeve zijn maximale uitbreiding had bereikt. Sindsdien verdween enkel de achtervleugel (schuur). Het complex draagt de sporen van verschillende bouwfasen: het woonhuis behield een laat-18de- tot vroeg-19de-eeuwse vorm als baksteenvolume met rechthoekige, in vlakke kalksteen omlijste muuropeningen. Later werd de erfzijdegevel opgesmukt met gecementeerde versieringen. De dienstgebouwen, voor het merendeel stallingen, waren oorspronkelijk vakwerkconstructies, maar werden in een later stadium versteend, waarbij de volumewerking werd gerespecteerd. De oude pannendaken bleven gedeeltelijk bewaard. Het complex behield een beperkte agrarische buffer, waarin een veldweg het vroegere beektracé markeert. Het geheel is van een bijzondere beeldbepalende waarde.

Historische, volkskundige en sociaal-culturele waarde van omgeving van kasteeldomein en hoeve Gelindenstraat 148:

Tussen het kasteeldomein en de hoeve Gelindenstraat 148 bleef een buffer bewaard van onbebouwde landbouwpercelen, slechts doorsneden door de dreef tussen de hoofdingang van het kasteel en het dorp. Deze buffer is in esthetisch opzicht belangrijk, benadrukt als verbindend element de oude identiteit van dorp en kasteel als van het land afhankelijke vestigingen én scheidt tegelijkertijd twee leefwerelden, waarmee de oude dorpse hiërarchie in de verf wordt gezet.

Art. 3. Met het oog op de bescherming zijn van toepassing:

- A. De beschikkingen van het besluit van de Vlaamse regering van 17 november 1993 tot bepaling van de algemene voorschriften inzake instandhouding en onderhoud van monumenten en stads- en dorpsgezichten (Belgisch Staatsblad 10 maart 1994).

Brussel, 11-06-2004.

Vlaams minister van Binnenlandse Aangelegenheden,
Cultuur, Jeugd en Ambtenarenzaken,

Paul VAN GREMBERGEN